

„Brexit“, როგორც ევროკავშირის კრიზისის დასაწყისი

მანანა მორჩილაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,
საერთაშორისო ურთიერთობების დოქტორანტი,m_morchiladze@gtu.geORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-7370-2810>

DOI: 10.52340/splogos.2026.01.06

აბსტრაქტი

ევროპა, თანამედროვე ცივილიზაციის სამშობლო, ათასობით წლის განმავლობაში განიცდიდა ცვლილებებსა და ომებს. დღესაც მსოფლიო პოლიტიკის, ეკონომიკისა და ტექნოლოგიების ყურადღების ცენტრშია. ევროკავშირის შექმნით, ევროპული ინტეგრაციის კონცეფცია კვლავ საჯარო დისკუსიის საგანი გახდა. გაერთიანებული სამეფოს ევროკავშირიდან გასვლა უარყოფით გავლენას ახდენს ევროკავშირზე, რადგან ევროკავშირი ისედაც ებრძოდა კრიზისების სერიას, როგორცაა მიგრაციის კრიზისი, ევროზონის კრიზისი და ევროკავშირის საწინააღმდეგო ესკალაცია. ევროკავშირის მთავარი სავაჭრო პარტნიორი იყო დიდი ბრიტანეთი, რომელიც მისი ვაჭრობის დაახლოებით 13%-ს შეადგენდა, ამიტომ დიდი ბრიტანეთის ევროკავშირიდან გასვლის გადაწყვეტილება კიდევ უფრო ზრდის ევროკავშირის გადარჩენის საფრთხეებს, რადგან დიდი ბრიტანეთი ევროკავშირის მნიშვნელოვანი წევრი იყო. დიდი ბრიტანეთის გასვლის შემდეგ, ევროკავშირის ლიდერები შიშობენ, რომ სხვა წევრი სახელმწიფოებიც მოითხოვენ მათ ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკიდან გასვლას, თუ „ბრექსიტი“ გავლენას მოახდენს ევროკავშირის სანქციების დაწესებასა და ადამიანის უფლებებზე. დიდი ბრიტანეთის ევროკავშირიდან გასვლის შემდეგაც კი, დიდი ბრიტანეთი მსოფლიო დიპლომატიაში გლობალური ლიდერის დარჩენას ისახავს მიზნად. მნიშვნელოვანია „ბრექსიტის“ დადებითი და უარყოფითი შედეგების განხილვა, გაანალიზება და იმ შედეგების განსაზღვრა რაც ბრექსიტმა მოიტანა.

საკვანძო სიტყვები: „ბრექსიტი“, ინტეგრაცია, სუვერენიტეტი, დადებითი მხარე, უარყოფითი მხარე.

Brexit as the Beginning of the EU Crisis

Manana Morchiladze

PhD Student of International Relations,
Faculty of Law and International Relations,
Georgian Technical University

m_morchiladze@gtu.ge

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-7370-2810>

Abstract

Europe, the birthplace of modern civilization, has experienced changes and wars for thousands of years. It is still the focus of world politics, economics, and technology today. With the creation of the European Union, the concept of European integration has once again become a subject of public discussion. The withdrawal of the United Kingdom from the European Union hurts the European Union, as the European Union was already struggling with a series of crises, such as the migration crisis, the eurozone crisis, and the escalation of anti-EU sentiment. The EU's main trading partner was the United Kingdom, which accounted for about 13% of its trade, so the decision of the United Kingdom to leave the European Union further increases the threats to the survival of the European Union, as the United Kingdom was an important member of the EU. After the United Kingdom's withdrawal, EU leaders fear that other member states will also demand their withdrawal from the EU's foreign policy if Brexit affects the imposition of EU sanctions and human rights. Even after the UK leaves the European Union, the UK aims to remain a global leader in world diplomacy. It is important to discuss, analyze, and determine the positive and negative consequences of Brexit.

Keywords: Brexit, integration, sovereignty, positive side, negative side.

კვლევის მეთოდოლოგია. კვლევა ეფუძნება საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის თანამედროვე მეთოდოლოგიურ მიდგომებს. ნაშრომში გამოყენებულია როგორც თეორიული, ასევე ემპირიული ანალიზის მეთოდები. კვლევის პროცესში გამოყენებულია: ისტორიულ-ანალიტიკური მეთოდი, რომლის მეშვეობითაც შესწავლილია „ბრექსიტის“, როგორც ინტეგრაციის განვითარების შემაფერებელი ფაქტი. შედარებითი ანალიზის მეთოდი, რომელიც გამოყენებულია ევროკავშირის სხვადასხვა კრიზისის – ფინანსური, მიგრაციული და პოლიტიკური – შედარებითი შეფასებისთვის. სისტემური ანალიზის მეთოდი, რომლის საშუალებითაც ევროკავშირი განიხილება როგორც კომპლექსური მრავალდონიანი პოლიტიკური სისტემა, რომლის განვითარებაზე გავლენას ახდენს როგორც შიდა, ისე გარეფაქტორები. ასევე, ნაშრომში გამოყენებულია „კონტენტ“ ანალიზისა და „ქეის სთადის“ მეთოდები. კვლევის პროცესში ასევე გამოყენებულია დოკუმენტური ანალიზის მეთოდი, რომლის ფარგლებში გაანალიზებულია „ბრექსიტის“ ოფიციალური დოკუმენტები და საერთაშორისო კვლევები.

კვლევის თეორიული ჩარჩო. „ბრექსიტის“, როგორც ევროკავშირის სხვადასხვა კრიზისის დასაწყისის ანალიზი ეფუძნება ევროკავშირისა და ევროპული ინტეგრაციის თეორიულ მიდგომებს. კვლევის თეორიულ საფუძველს წარმოადგენს „ბრექსიტის“, როგორც ევროკავშირის კრიზისების საწყისის შესწავლა. „ბრექსიტი“, როგორც უპრეცედენტო შემთხვევა და დომინოს ეფექტი.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე – კვლევის მეცნიერული სიახლეს წარმოადგენს:

1. „ბრექსიტის“ კრიზისის კომპლექსური ანალიზის შესწავლა;
2. „ბრექსიტის“ სისტემური კრიზისის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა და მისი შეფასება;
3. „ბრექსიტის“, როგორც ევროკავშირის კრიზისის საწყისის განსაზღვრა და ავტორისეული ინტერპრეტაცია;
4. „ბრექსიტის“ თანამედროვე გამოწვევების გამოვლენა და შეფასება.

შესავალი

თემის აქტუალობა – ევროკავშირის მომავალი ის თემაა, რომელიც ხშირად იწვევს ცხარე დებატებს პოლიტიკოსებს, იურისტებსა და პოლიტოლოგებს შორის. ეს საკითხი კიდევ უფრო მწვავე და საკამათო გახდა „ბრექსიტის“ რეფერენდუმის შემდეგ, რომელიც გარდამტეხი მომენტია ევროპული ინტეგრაციის ისტორიაში. ბრექსიტი „ბრიტანეთის გასვლის“ პორტმანტოა, რომელიც გაერთიანებული სამეფოს ევროკავშირიდან გასვლას გულისხმობს. ისტორია მიუთითებს, რომ ბრიტანეთის ევროკავშირიდან გასვლის გადაწყვეტილება კუნძულებს გონებაში თაობების განმავლობაში იდგა.⁸⁴ ეს იყო ევროსკეპტიციზმის შედეგი, რომელიც ბოლო რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში ბრიტანულ პოლიტიკურ სცენაზე ვითარდებოდა. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ ევროპული ინტეგრაციის დასაწყისიდანვე გაერთიანებულ სამეფოს ევროპის გარეთ ჰქონდა კერძო ინტერესები, რომლებიც სულაც არ ემთხვეოდა ევროპული საზოგადოების პოლიტიკას და ზოგიერთი საერთო ინსტიტუტი და პოსტულატი არ ემსახურებოდა ბრიტანეთის მიზნებს.⁸⁵ ათწლეულების განმავლობაში, ბრიტანულ მედიაში ევროკავშირის ბნელი მხარის შესახებ მრავალი მითი და სიცრუე ვრცელდებოდა და პოლიტიკურმა ლიდერებმა ვერ მოახერხეს ევროპული ინტეგრაციის დადებითი მხარეების ადეკვატურად განმარტება.⁸⁶ 1993 წელს დაარსდა უკიდურესად ევროსკეპტიკური პარტია, გაერთიანებული სამეფოს დამოუკიდებლობის პარტია („UKIP - UK Independence Party“). წლების განმავლობაში, „UKIP“-ი აყვავდა და გაიზარდა - 2004 წელს მან ევროპულ არჩევნებში მესამე ადგილი დაიკავა, 2009 წელს – მეორე ადგილი, ხოლო 2014 წელს პარტია ხმების საერთო რაოდენობის 27.5%-ით პირველ ადგილზე იყო. „UKIP“-ის ზრდა და წარმატება რეფერენდუმში „გასვლის“ კამპანიის მხარდაჭერის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს კორელატად

⁸⁴ Zodarenko K., 2017. Impact of Brexit on Britain's Labor and Immigration Policies. (Unpublished thesis). New York: State University of New York. https://www.researchgate.net/publication/381588616_The_Impact_of_Immigration_Policy_on_the_British_Labor_Market_after_Brexit (უკანასკნელად გადამოწმებულია 20.03.2026).

⁸⁵ Gowland D., & Turner A., 2000. Reluctant Europeans: Britain and European integration 1945-1998. London and New York: ROUTLEDGE. <https://www.routledge.com/Reluctant-Europeans-Britain-and-European-Integration-1945-1998/Gowland-Turner/p/book/9780582369566> (უკანასკნელად გადამოწმებულია 20.03.2026).

⁸⁶ Howorth J., & Schimdt V., 2016. "Brexit: What Happened? What is Going to Happen?" <https://shs.cairn.info/journal-politique-etrangere-2016-4-page-123?lang=en> (უკანასკნელად შემოწმებულია 20.03.2026).

ითვლება.⁸⁷ ევროკავშირში ბრიტანეთის სტატუსის შესახებ რეფერენდუმის ჩატარების პოლიტიკური ზეწოლის გამო, 2013 წელს, ბრიტანეთის მაშინდელმა პრემიერ-მინისტრმა, დევიდ კამერონმა, ევროპის წინაშე არსებული გამოწვევები გამოკვეთა და განაცხადა ბრიტანეთის ევროკავშირში წევრობის ხელახალი მოლაპარაკების შესახებ იმ პირობით, რომ თუ მისი კონსერვატიული პარტია 2015 წლის საყოველთაო არჩევნებში გაიმარჯვებდა.⁸⁸ კონსერვატიულმა პარტიამ საყოველთაო არჩევნებში უმრავლესობით გამარჯვება მოახერხა და მალევე წარადგინეს ევროკავშირის რეფერენდუმის შესახებ კანონი, რათა რეფერენდუმი ამოქმედებულიყო.

კვლევის მიზანი. კვლევის მიზანია „ბრექსიტის“, როგორც ევროკავშირის ისტორიაში უპრეცედენტო მოვლენის შესწავლა. „ბრექსიტი“, როგორც ინტეგრაციის პროცესის ხელისშემშლელი თუ ხელშემწყობი ფაქტორის გამოვლენა. „ბრექსიტის“+ დადებითი და უაროვითი შედეგების გამოვლენა და მისი შედეგების გაანალიზება.

1. „ბრექსიტის“ ინსტიტუციური და პროცედურული ეფექტები

ბრიტანეთი ყოველთვის „უხერხული პარტნიორი“ იყო, როგორც ბრიტანელი პოლიტოლოგის, სტივენ ჯორჯის (1990) წიგნის სათაურია, რომელიც „ბრექსიტის“ განხორციელებამდე სამი ათწლეულით ადრე გამოიცა. „ბრექსიტი“ სრულიად გაუთვალისწინებელიც არ იყო. 2013 წელს გამოქვეყნებულ თავს, რომელიც ბრიტანეთის ევროკავშირში წევრობას ეძღვნებოდა, სათაური ჰქონდა: „იზოლაციისა და გზების გაყოფისკენ?“⁸⁹

მაგალითად, ბრიტანეთმა უფრო ადრე, 1975 წელს, ევროპის ეკონომიკურ თანამეგობრობაში გაწევრიანებიდან სულ რაღაც ორი წლის შემდეგ, რეფერენდუმი ჩაატარა. ამომრჩევლებისათვის დასმული კითხვა იყო, უნდა დარჩენილიყო თუ არა

⁸⁷ Pruitt S. 2017. "The History behind Brexit: The often-rocky relationship between Britain and the European Union stretches back nearly half a century." <https://www.scribd.com/document/688900323/The-History-Behind-Brexit-HISTORY> (უკანასკნელად გადამოწმებულია 20.03.2026).

⁸⁸ 2013. "David Cameron promises in/out referendum on EU." BBC NEWS. <https://www.bbc.com/news/uk-politics-21148282> (უკანასკნელად გადამოწმებულია 20.03.2026).

⁸⁹ Allen David. 2013. "What Brexit has Revealed: Pride and Prejudice as Political Identity Traits". SciELO. https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0185-19182025000100161 (უკანასკნელად გადამოწმებულია 26.03.2026).

ბრიტანეთი ევროკავშირში (მათ დიდი უპირატესობით გადაწყვიტეს, რომ ასე უნდა ყოფილიყო). 1980-იან წლებში ბრიტანეთის მთავრობები სასტიკად უჩიოდნენ იმას, რასაც ისინი ქვეყნის მიერ თანამეგობრობის ბიუჯეტში უზარმაზარი წვლილის შეტანად მიიჩნევდნენ. ის 1985 და 1990 წლებში შენგენის შეთანხმებებს სასაზღვრო კონტროლის გაუქმების შესახებ გამოეყო. ის დაჟინებით მოითხოვდა 1992 წელს ევროკავშირის შესახებ ხელშეკრულების (მაასტრიხტის ხელშეკრულება) მნიშვნელოვანი ნაწილებისგან გათავისუფლებას, მათ შორის „სოციალური სვეტისა“ და ფულადი კავშირისგან, ანუ ევროსგან.⁹⁰ ბრიტანეთმა 2011 წელს მიიღო კანონი „რეფერენდუმის ბლოკირების“ შემოღების შესახებ, რომლის მიხედვითაც ევროკავშირის ხელშეკრულებების ნებისმიერი მომავალი ცვლილება მოითხოვდა დამადასტურებელ პლებისციტს ბრიტანეთში. 2012 წელს ბრიტანეთმა ვეტო დაადო შემოთავაზებულ „ფისკალურ კომპაქტს“ (ფორმალურად, ეკონომიკურ და ფულად კავშირში სტაბილურობის, კოორდინაციისა და მმართველობის შესახებ ხელშეკრულებას), რომლის მიხედვითაც ევროპულ ინსტიტუტებს უნდა მიენიჭოთ ეროვნული ბიუჯეტების ზედამხედველობის უფლებამოსილება. კიდევ ერთხელ, სხვა წევრმა სახელმწიფოებმა მაინც გააგრძელეს მოქმედება, ბრიტანეთის გარეშე.

ეს მხოლოდ ყველაზე სერიოზული კონფლიქტები იყო იმ მრავალრიცხოვან კონფლიქტებს შორის, რომლებშიც ბრიტანეთი სხვა წევრ სახელმწიფოთა უმეტესობასთან და ზეეროვნულ ინსტიტუტებთან დაპირისპირებაში იყო. ამრიგად, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ „ბრექსიტი“ ევროკავშირისთვის კარგი იქნებოდა. ბრიტანეთის არყოფნას შეეძლო კავშირის განვითარებისთვის მუხრუჭის მოხსნა და ამით მის წევრ სახელმწიფოებს შორის ინტეგრაციის განახლებული ეტაპის გაგრძელება. ამ კონტექსტში აღსანიშნავია, რომ 2007 წელს, ლისაბონის ხელშეკრულების შემდეგ, ევროკავშირმა პირველად მიიღო ფორმალური გზა, რომლითაც წევრ სახელმწიფოს შეეძლო გასვლა⁹¹.

მეორე მხრივ, ევექტი შესაძლოა საპირისპირო ყოფილიყო. „ბრექსიტის“ უშუალო ევექტი, რა თქმა უნდა, „დეინტეგრაციული“ იყო – ანუ კავშირის

⁹⁰

⁹¹ Aylott Nicholas. 16 April 2025. "The Brexit Effect: How Has British Withdrawal Shaped the EU's Development? ." 97-121. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-83441-7_5 (უკანასკნელად გადამოწმებულია 26.03.2026).

თანმიმდევრულობისთვის საზიანო. ასევე შესაძლებელია, რომ „ბრექსიტს“ შეეძლო ევროკავშირის მიმართ ფარული უკმაყოფილების გაღვივება მის სხვადასხვა ელექტორატში⁹². ხშირად ამტკიცებენ, რომ ევროკავშირი უფრო პოპულარულია პოლიტიკურ ელიტებში, ვიდრე წვერი სახელმწიფოების დანარჩენი მოსახლეობის შორის. თითქმის ყველა სხვა წვერ სახელმწიფოს ჰყავდა ერთი პოლიტიკური პარტია მაინც, რომელიც სკეპტიკურად ან თუნდაც მტრულად იყო განწყობილი ევროკავშირის მიმართ. ამ პარტიებისა და მათი მხარდამჭერებისთვის „ბრექსიტი“ შეიძლება შთაგონებისა და სტიმულის წყარო ყოფილიყო. მას შეეძლო ევროკავშირიდან გასვლა, რაც აქამდე შეუძლებელი იყო, რეალისტურ ვარიანტად ექცია.

ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში, ბევრი კვლევა ფოკუსირებული იყო „ბრექსიტის“ მიზეზებსა და შედეგებზე იმ ქვეყნისთვის, რომელმაც დატოვა ევროკავშირი.⁹³ ეს, ალბათ, იმიტომ ხდება, რომ ისტორიული მოვლენის გაგება უფრო ადვილია, ვიდრე ამ მოვლენის გრძელვადიანი მომავალი ეფექტების გარჩევა.

ევროკავშირი უნიკალური პოლიტიკური სისტემაა,⁹⁴ სადღაც ფედერაციასა და კონფედერაციას შორის. მას არ ჰყავს მთავრობა ჩვეულებრივი გაგებით. პირიქით, ის გამოირჩევა გადაწყვეტილების მიღების უაღრესად რთული სისტემით. სისტემა მოიცავს ინსტიტუტების ორ ძირითად ტიპს. პირველი, არსებობს სამთავრობათაშორისო ორგანოები, რომლებშიც წარმოდგენილია 27 წვერი სახელმწიფო. მეორე, არსებობს ზეეროვნული ინსტიტუტები, როგორცაა პარლამენტი, ბიუროკრატია და სასამართლო, რომლებიც მთელი კავშირის

⁹² Liechfield John. 2016. "1. After Brexit, I was abused for driving a car with French plates. Britain is on the verge of a nervous breakdown ." <https://www.independent.co.uk/voices/brexit-eu-referendum-abused-driving-french-car-britain-verge-nervous-breakdown-a7119501.html> (უკანასკნელად გადამოწმებულია 26.03.2026).

⁹³ Baldini Gianfranco. 2021. "1. The Brexit effect: Political implications of the exit of the United Kingdom from the European Union ." Stage. Journals. https://www.researchgate.net/publication/363283647_The_Brexit_effect_Political_implications_of_the_exit_of_the_United_Kingdom_from_the_European_Union (უკანასკნელად გადამოწმებულია 26.03.2026).

⁹⁴ Simon Hix (Author), Bjørn Høyland (Author). 2022. The Political System of the European Union. <https://www.bloomsbury.com/uk/political-system-of-the-european-union-9781350325470/> (უკანასკნელად გადამოწმებულია 26.03.2026).

კოლექტიურ ინტერესებს წარმოადგენენ. ამ სხვადასხვა ინსტიტუტებს შორის მოლაპარაკებები მუდმივია.

ბალანსი უმნიშვნელოვანესია. რაც შეეხება ზომას, წევრ სახელმწიფოებს შორის განსხვავება უზარმაზარია: სამ უდიდეს წევრ სახელმწიფოს თითოეულში 58 მილიონზე მეტი მოსახლე ჰყავს; სამ ყველაზე პატარას კი 1 მილიონზე ნაკლები. ეს სხვაობა გადაწყვეტილების მიღების პროცედურებში უნდა იქნას გათვალისწინებული. პოლიტიკური იდეოლოგიები, პრეფერენციები და ინტერესები ასევე მნიშვნელოვნად განსხვავდება, ზოგჯერ აძლიერებს სხვა განსხვავებებს, ზოგჯერ კი მათ გადალახავს. კავშირის გაფართოებამ, რომელიც 1970-იანი წლებიდან შვიდჯერ მოხდა, ამ რთულ მოზაიკაში ადაპტაცია გამოიწვია, რათა შენარჩუნებულიყო ბალანსი, რომელიც მეტ-ნაკლებად დააკმაყოფილებდა ყველაზე მნიშვნელოვან მოთამაშეებს. ბრიტანეთის, კავშირის სიდიდით მესამე ქვეყნის წასვლამ, ბუნებრივია, მსგავსი რამ მოითხოვა. ამ ხელახალი ბალანსისა და მისი შესაძლო შედეგების განხილვისას, ჩვენ ვიწყებთ ერთ-ერთი ზეეროვნული ინსტიტუტით, ევროპის პარლამენტით.

პარლამენტს ევროკავშირის მოქალაქეები ყოველ ხუთ წელიწადში ერთხელ ირჩევენ. რადგან საარჩევნო ოლქები ეროვნულ საზღვრებზეა დაფუძნებული, კანდიდატებს თითქმის ექსკლუზიურად ეროვნული პოლიტიკური პარტიები ასახელებენ. „ბრექსიტი“, ცხადია, ნიშნავდა, რომ ბრიტანელი ამომრჩევლების მიერ არჩეული მანდატები გაქრებოდა. წევრმა სახელმწიფოებმა, ევროკავშირის მინისტრთა საბჭოს სახით, 2018 წელს გადაწყვიტეს, თუ როგორ მოეგვარებინათ ეს ცვლილება. თუმცა, 2019 წლის ივნისის ევროპარლამენტის არჩევნებისთვის, რომლის შემდეგაც ცვლილებები უნდა ამოქმედებულიყო, პრობლემა წარმოიშვა. მოულოდნელად, ბრიტანეთს ჯერ არ ჰქონდა დატოვებული ევროკავშირი. ამიტომ, ამ უცნაურ და უჩვეულო ვითარებაში, ბრიტანეთმა მონაწილეობა მიიღო არჩევნებში.

ბრიტანეთმა საბოლოოდ დატოვა ევროკავშირი 2020 წლის იანვრის ბოლოს. პარლამენტის 73 ბრიტანელმა წევრმა დატოვა თავისი მანდატები. მათი მესამედზე ოდნავ მეტი დაუყოვნებლივ გადანაწილდა სხვა წევრ სახელმწიფოებზე, „რითაც ხელახლა დააბალანსეს წევრ სახელმწიფოებს შორის დეგრესული

პროპორციულობის პრინციპის ამჟამინდელი არასრულყოფილი გამოყენება“, როგორც ამას პარლამენტის მკვლევარები აღნიშნავენ⁹⁵ – რაც იმას ნიშნავს, რომ წევრი სახელმწიფოს მოსახლეობასა და ევროპარლამენტში მისი მანდატების რაოდენობას შორის მხოლოდ უხეში კავშირი არსებობს. ამ გადანაწილებით სარგებლობულმა 14 წევრ სახელმწიფოს შორის საუკეთესო შედეგი საფრანგეთმა და ესპანეთმა მიიღეს, თითოეულმა ხუთ-ხუთი მანდატი. შვედეთმა კი ერთი. თუმცა, ბრიტანეთის მანდატების უმეტესობა უნდა შენარჩუნებულიყო კავშირის მომავალი გაფართოების ან საარჩევნო სისტემის შეცვლის შემთხვევაში.

ევროკავშირისთვის კრიზისები ბოლო რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში ინტენსიური და სწრაფი იყო. 2008 წლის ფინანსურმა კოლაფსმა დიდი რეცესია გამოიწვია, რამაც, თავის მხრივ, ევროზონის გადარჩენას საფრთხე შეუქმნა. შვიდი წლის შემდეგ, ევროპაში მიგრაციის ტალღა დაიწყო, რაც, ნაწილობრივ, სირიის სამოქალაქო ომმა გამოიწვია. დიდი ბრიტანეთი, რა თქმა უნდა, ამ წლებში კვლავ ევროკავშირის წევრი იყო. თუმცა, ორივე კრიზისი მასზე შედარებით მცირე გავლენას ახდენდა. დიდმა ბრიტანეთმა ევრო არ მიიღო, ამიტომ უსაფრთხო დისტანციაზე იდგა, როდესაც ერთიანი ვალუტა ყველაზე დაუცველი ჩანდა. შენგენის ზონის გარეთ, დიდ ბრიტანეთს გარკვეული დაცვა ჰქონდა სხვა წევრი სახელმწიფოების საზღვრებს მიღმა გადასული მიგრაციისგან, რაც კულმინაციას 2015 წელს მიაღწია.

2. „ბრექსიტის“ დადებითი და უარყოფითი მხარეები

„ბრექსიტის“ ერთ-ერთი მთავარი უპირატესობა სუვერენიტეტის აღდგენაა. ევროკავშირიდან გასვლით, დიდმა ბრიტანეთმა აღიდგინა სრული კონტროლი თავის კანონებზე, რეგულაციებსა და პოლიტიკაზე, თავისუფალი ევროპის სასამართლოს იურისდიქციისაგან. ეს საშუალებას აძლევს დიდ ბრიტანეთს, დამოუკიდებლად მიიღოს გადაწყვეტილებები ისეთ სფეროებში, როგორცაა ვაჭრობა, იმიგრაცია და შიდაკანონმდებლობა, გარეგავლენის გარეშე. „ბრექსიტის“

⁹⁵ Charkaoui Hadil. 2023. "1. The Impact of Brexit on the Education Sector in the United Kingdom: A Comprehensive Analysis. ." [Charkaoui, Hadil. 2023. "1. The Impact of Brexit on the Education Sector in the United Kingdom: A Comprehensive Analysis"](#) (უკანასკნელად გადამოწმებულია 26.03.2026).

მრავალი მხარდამჭერისათვის ეროვნული სუვერენიტეტის ეს ხელახალი დადასტურება გადამწყვეტი ფაქტორი იყო ევროკავშირიდან გასვლის მხარდაჭერისთვის.⁹⁶

„ბრექსიტმა“ დიდ ბრიტანეთს მისცა შესაძლებლობა, უფრო ეფექტურად დაეწესებინა იმიგრაციის პოლიტიკა და გაეკონტროლებინა საზღვრები. „ბრექსიტის“ კიდევ ერთი უპირატესობა ის მოქნილობაა, რომელსაც ის დიდ ბრიტანეთს სთავაზობს სავაჭრო შეთანხმებების მოლაპარაკებებში. ევროკავშირის გარეთ, დიდ ბრიტანეთს შეუძლია მსოფლიოს ქვეყნებთან ორმხრივი სავაჭრო შეთანხმებების მოლაპარაკება, რაც პოტენციურად უზრუნველყოფს გარიგებებს, რომლებიც უფრო მეტად იქნება მორგებული მის ეკონომიკურ ინტერესებზე. ამან შეიძლება გახსნას ახალი ბაზრები დიდი ბრიტანეთის ბიზნესებისთვის და შეამციროს დამოკიდებულება ევროკავშირის ბაზარზე.

„ბრექსიტმა“ გამოიწვია ფინანსური დანაზოგი დიდი ბრიტანეთისთვის, რადგან ის აღარ შედის ევროკავშირის ბიუჯეტში. ევროკავშირისთვის ადრე გაგზავნილი თანხები ახლა შეიძლება გადამისამართდეს ეროვნულ პრიორიტეტებზე, როგორცაა ჯანდაცვა, ინფრასტრუქტურა ან განათლება, რაც პოტენციურად გაზრდის საჯარო მომსახურებას და ინვესტიციებს.

სათევზაო წყლებზე კონტროლის აღდგენით, დიდ ბრიტანეთს შეუძლია სარგებელი მოუტანოს ადგილობრივ თევზჭერის თემებს და მდგრადი გზით მართოს საზღვაო რესურსები. ეს იყო მთავარი საკითხი ბრექსიტის მოლაპარაკებების დროს და თევზჭერის უფლებების აღდგენა განიხილებოდა, როგორც დიდი ბრიტანეთის მეთევზეების გამარჯვება.

დიდ ბრიტანეთს ახლა შეუძლია შეიმუშაოს სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა, რომელიც უკეთ შეესაბამება მის ფერმერებსა და გარემოსდაცვით საჭიროებებს, ევროკავშირის საერთო სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკის დაცვის ნაცვლად. ამან შეიძლება გამოიწვიოს სოფლის მეურნეობის სექტორის უფრო მიზანმიმართული მხარდაჭერა და მიწის მართვის უფრო მდგრადი მიდგომა.

⁹⁶ analysis, Market. n.d. "Pros and cons of Brexit." 2020. <https://www.ig.com/uk/financial-events/brexit/pros-and-cons-of-brexit> (უკანასკნელად შემოწმებულია 26.03.2026).

„ბრექსიტი“ დიდ ბრიტანეთს საშუალებას აძლევს, გაატაროს დამოუკიდებელი საგარეო პოლიტიკა, რომელიც თავისუფალია ევროკავშირის კოლექტიური გადაწყვეტილებებისგან. ეს დამოუკიდებლობა დიდ ბრიტანეთს საშუალებას აძლევს, უპასუხოს გლობალურ მოვლენებს და შექმნას ალიანსები თავისი ეროვნული ინტერესების საფუძველზე, რაც პოტენციურად გააძლიერებს მის პოზიციას მსოფლიო ასპარეზზე.

ბევრისთვის „ბრექსიტმა“ კიდევ ერთხელ დაადასტურა ეროვნული იდენტობისა და თვითგამორკვევის განცდა. ევროკავშირიდან გასვლის გადაწყვეტილება აღიქმებოდა, როგორც ქვეყნის მომავალზე კონტროლის დაბრუნება.

რაც შეეხება „ბრექსიტის“ უარყოფით მხარეებს,⁹⁷ იგი მდგომარეობს შემდეგში – „ბრექსიტის“ ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაკლი მის მიერ შექმნილი ეკონომიკური გაურკვევლობა იყო. ევროკავშირიდან გასვლის გადაწყვეტილებამ გავლენა მოახდინა ინვესტიციებზე, ბიზნესის ნდობასა და ფინანსურ ბაზრებზე. გრძელვადიანი ეკონომიკური გავლენა გაურკვეველი რჩება, რადგან დიდი ბრიტანეთი აგრძელებს ევროკავშირთან და სხვა გლობალურ პარტნიორებთან ახალი ურთიერთობების დამყარებას.

ევროკავშირის ერთიანი ბაზრიდან და საბაჟო კავშირიდან გასვლამ ახალი სავაჭრო ბარიერები შემოიღო, მათ შორის ტარიფები და საბაჟო შემოწმებები. ამ ბარიერებმა შეიძლება გაზარდოს ხარჯები და შეამციროს ვაჭრობის ეფექტურობა, განსაკუთრებით იმ ბიზნესებისთვის, რომლებიც ეყრდნობიან ევროკავშირის ბაზარზე შეუფერხებელ წვდომას. საზღვრისპირა ვაჭრობის დამატებითმა სირთულემ ასევე გამოიწვია შეფერხებები და მიწოდების ჯაჭვების შეფერხებები.

დიდი ბრიტანეთის ბიზნესებმა დაკარგეს შეუფერხებელი წვდომა ევროკავშირის ბაზარზე, რომელიც მრავალი სექტორისთვის უდიდესი სავაჭრო პარტნიორი იყო. ბაზარზე წვდომის ამ დაკარგვამ შეიძლება გამოიწვიოს ექსპორტის შემცირება, შემოსავლების პოტენციური დანაკარგები და ბაზრის

⁹⁷ 2020. "Advantages and Disadvantages of BREXIT to the UK." Demo Essays.

<https://demoessays.com/advantages-and-disadvantages-of-brexit-to-the-uk/> (უკანასკნელად შემოწმებულია 26.03.2026).

წილის შემცირება, განსაკუთრებით იმ ინდუსტრიებისთვის, რომლებიც მნიშვნელოვნად არიან დამოკიდებული ევროკავშირთან ვაჭრობაზე.

რადგან დიდი ბრიტანეთი და ევროკავშირი ქმნიან ცალკეულ მარეგულირებელ ჩარჩოებს, ორივე ბაზარზე მოქმედი ბიზნესი შეიძლება სირთულისა და დამატებითი ხარჯის წინაშე აღმოჩნდნენ. სხვადასხვა რეგულაციაში არსებულმა განსხვავებამ შეიძლება შექმნას არაერთი ბარიერი ვაჭრობისათვის და გაზარდოს ტვირთი იმ კომპანიებისათვის, რომლებსაც წესების მრავალი ნაკრების დაცვა უწევთ.

ადამიანების თავისუფალი გადაადგილების ნებისმიერმა შეზღუდვამ გამოიწვია მუშახელის დეფიციტი ისეთ სექტორებში, როგორცაა ჯანდაცვა, სოფლის მეურნეობა და სტუმართმოყვარეობა, რომლებიც ადრე ევროკავშირის მუშაკებზე იყო დამოკიდებული. ამ დეფიციტმა ზეწოლა მოახდინა ამ ინდუსტრიებზე, რამაც პოტენციურად გამოიწვია ხარჯების ზრდა და მომსახურების დონის შემცირება.

„ბრექსიტმა“ გაამწვავა პოლიტიკური დაყოფა დიდ ბრიტანეთში, გაამწვავა დაძაბულობა სხვადასხვა რეგიონსა და ჯგუფს შორის, რომლებსაც განსხვავებული შეხედულება აქვთ ამ საკითხთან დაკავშირებით. ეს დაყოფა გამოიხატა პოლიტიკურ არასტაბილურობაში, სოციალურ არეულობასა და ქვეყნის მომავალი მიმართულების შესახებ მიმდინარე დებატებში.

ევროკავშირის რეგულაციებიდან შიდა რეგულაციებზე გადასვლამ მნიშვნელოვანი ადმინისტრაციული კორექტირება და რესურსები მოითხოვა. ამ ადმინისტრაციულმა ტვირთმა დაძაბა მთავრობის შესაძლებლობები და შექმნა ბევრი სირთულე მარეგულირებელი ცვლილებების ეფექტურად მართვისას, განსაკუთრებით ისეთ სფეროებში, როგორცაა ვაჭრობა, იმიგრაცია და გარემოსდაცვითი პოლიტიკა.

„ბრექსიტმა“ გაართულა ჩრდილოეთ ირლანდიასა და ირლანდიის რესპუბლიკას შორის საზღვრის საკითხი. ევროკავშირიდან გასვლისას ღია საზღვრის შენარჩუნებამ შექმნა რთული და საკამათო საკითხები, რამაც გავლენა მოახდინა პოლიტიკურ სტაბილურობაზე, ვაჭრობასა და სამშვიდობო პროცესზე ჩრდილოეთ ირლანდიაში.

ბრიტანეთის ევროკავშირიდან ოფიციალურად გასვლიდან ხუთი წლის შემდეგ, „BBC Verify“-მ შეისწავლა „Brexit“-ის რამდენიმე მნიშვნელოვანი გავლენა ბრიტანეთზე⁹⁸.

პირველი მნიშვნელოვანი გავლენა სავაჭრო სფეროს შეეხო – ეკონომისტები და ანალიტიკოსები, როგორც წესი, ევროკავშირის ერთიანი ბაზრიდან და საბაჟო კავშირიდან 2021 წლის 1 იანვრიდან გასვლის გავლენას დიდი ბრიტანეთის სასაქონლო ვაჭრობაზე უარყოფითად აფასებენ. ეს იმის მიუხედავად ხდება, რომ დიდმა ბრიტანეთმა ევროკავშირთან თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებაზე მოლაპარაკებები გამართა და თავიდან აიცილა საქონლის იმპორტსა და ექსპორტზე ტარიფების – ანუ გადასახადების – დაწესება. უარყოფითი გავლენა ე. წ. „არასატარიფო ბარიერებიდან“ მოდის – ხანგრძლივი და ზოგჯერ რთული ახალი დოკუმენტაციიდან, რომლის შევსებაც ყველა „ბიზნესს ევროკავშირში იმპორტისა და ექსპორტის დროს უწევთ.

მეორე მნიშვნელოვანი გავლენა იმიგრაციას ეხებოდა. „ბრექსიტის“ შემდგომი იმიგრაციის სისტემა 2021 წლის იანვარში ამოქმედდა. ამ სისტემის თანახმად, როგორც ევროკავშირის, ასევე ევროკავშირის არაწევრი ქვეყნების მოქალაქეებს დიდ ბრიტანეთში სამუშაო ვიზების მიღება სჭირდებათ (ირლანდიის მოქალაქეების გარდა, რომლებსაც კვლავ შეუძლიათ დიდ ბრიტანეთში ვიზის გარეშე ცხოვრება და მუშაობა). 2020 წლიდან ევროკავშირის არაწევრი ქვეყნების იმიგრაციის ზრდის ორი მთავარი მამოძრავებელი ფაქტორია სამუშაო ვიზები (განსაკუთრებით, ჯანდაცვისა და მოვლის სფეროში) და საერთაშორისო სტუდენტები და მათზე დამოკიდებული პირები. დიდი ბრიტანეთის უნივერსიტეტებმა დაიწყეს ევროკავშირის არაწევრი ქვეყნების სტუდენტების მოზიდვა, რადგან მათი ფინანსური მდგომარეობა გაუარესდა.

სამართლებრივი სუვერენიტეტი – დიდი ბრიტანეთის შესაძლებლობა, შექმნას საკუთარი კანონები და არ დაიცვას ევროკავშირის კანონები – „Brexit“-ის რეფერენდუმის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი წინასაარჩევნო დაპირება იყო. 2020 წელს „Brexit“-ის შემდეგ დაუყოვნებლივი დარღვევების მინიმუმაციის მიზნით,

⁹⁸ Kovacevic, Ben Chu and Tamara. 2025. "Five key impacts of Brexit five years on." BBC News. <https://www.bbc.com/news/articles/cdrynjz1glpo> (უკანასკნელად გადამოწმებულია 26.03.2026).

დიდმა ბრიტანეთმა ათასობით ევროკავშირის კანონი შეიტანა დიდი ბრიტანეთის კანონმდებლობაში, რომელიც ცნობილი გახდა, როგორც „შენარჩუნებული ევროკავშირის კანონი“. სამთავრობო ბოლო დათვლის თანახმად, შენარჩუნებული ევროკავშირის კანონმდებლობის 6,901 ცალკეული ნაწილი იყო, რომლებიც მოიცავდა ისეთ საკითხებს, როგორიცაა სამუშაო დრო, თანაბარი ანაზღაურება, საკვების ეტიკეტირება და გარემოსდაცვითი სტანდარტები. წინა კონსერვატიულმა მთავრობამ თავდაპირველად 2023 წლის ბოლომდე დააწესა ვადა ამ ევროკავშირის კანონების გაუქმებისთვის. მაგრამ ამდენი განსახილველი კანონმდებლობის გამო, გაჩნდა შეშფოთება, რომ არ იყო საკმარისი დრო ყველა კანონის სათანადოდ გადახედვისთვის.

რაც შეეხება დიდი ბრიტანეთის მიერ ევროკავშირისთვის გაგზავნილი თანხა საკამათო თემა იყო 2016 წლის რეფერენდუმზე, განსაკუთრებით „გასვლის“ კამპანიის მტკიცებით, რომ დიდი ბრიტანეთი ყოველკვირეულად 250 მილიონ ფუნტს უგზავნიდა ბრიუსელს. ფინანსთა სამინისტროს მონაცემებით, დიდი ბრიტანეთის მთლიანი სახელმწიფო სექტორის შენატანი ევროკავშირის ბიუჯეტში 2019-20 წლებში, „ბრექსიტამდე“ ბოლო ფინანსურ წელს, 18.3 მილიარდი ფუნტი იყო. დიდი ბრიტანეთი გარდამავალ პერიოდში განაგრძობდა ევროკავშირის ბიუჯეტში შენატანის გადახდას, მაგრამ 2020 წლის 31 დეკემბრიდან ეს შენატანები აღარ განუხორციელებია. გარდამავალი პერიოდის დასრულების შემდეგ, დიდი ბრიტანეთის მთავრობებმა „CAP“-ის გადახდები პირდაპირ გადასახადის გადამხდელთა თანხებით ჩაანაცვლეს. მინისტრებმა ასევე ჩაანაცვლეს ევროკავშირის სტრუქტურული დაფინანსების გრანტები, წინა მთავრობამ კი ისინი „დიდი ბრიტანეთის საერთო კეთილდღეობის“ ფონდად გადააკეთა. დიდი ბრიტანეთი ასევე იღებდა მოლაპარაკებების შედეგად ევროკავშირის ბიუჯეტში შეტანილ შენატანებზე წელიწადში დაახლოებით 4 მილიარდი ფუნტის ოდენობის „ფასდაკლებას“ – თანხას, რომელიც რეალურად არასდროს გასულა ქვეყნიდან. ამრიგად, ევროკავშირის ბიუჯეტში შენატანის არარსებობის შედეგად გაერთიანებული სამეფოსთვის წმინდა ფისკალური სარგებელი წელიწადში 9 მილიარდ ფუნტს უახლოვდება, თუმცა, ეს მაჩვენებელი თავისთავად გაურკვეველია, რადგან არ ვიცით, რა იქნებოდა გაერთიანებული სამეფოს შენატანი

ევროკავშირის ბიუჯეტში სხვა შემთხვევაში. „ბრექსიტის“ ძალაში შესვლის შემდეგ, დიდმა ბრიტანეთმა თავდაპირველად შეწყვიტა „Horizon Europe“-ს სქემაში თანხის გადახდა, რომელიც პანევროპულ სამეცნიერო კვლევებს აფინანსებს. თუმცა, დიდი ბრიტანეთი „Horizon Europe“-ს 2023 წელს დაუბრუნდა და ევროკავშირის პროგნოზით, მონაწილეობისთვის ევროკავშირის ბიუჯეტში საშუალოდ წელიწადში დაახლოებით 2.4 მილიარდ ევროს (2 მილიარდი ფუნტი სტერლინგი) გადაიხდის, თუმცა, ისტორიულად დიდი ბრიტანეთი სქემიდან წმინდა ფინანსური ბენეფიციარი იყო დიდ ბრიტანეთში მოღვაწე მეცნიერების მიერ მოპოვებული გრანტების დიდი წილის გამო.

დასკვნა

საბოლოოდ შეგვიძლია ვთქვათ, რომ „ბრექსიტმა“ ფართომასშტაბიანი გავლენა მოახდინა პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციალურ სფეროებზე. „ბრექსიტის“ შედეგად გამოწვეული ეკონომიკური პრობლემები მოითხოვს ყველა მხარის ერთობლივ ძალისხმევას, მნიშვნელოვანი როლის შესრულებაში მთავრობას, ბიზნესს, საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და საზოგადოებას. მხოლოდ მაშინ, როდესაც ყველა მხარე მიიღებს აქტიურ და გონივრულ ზომებს და ჩამოაყალიბებს მრავალპარტიულ პარტნიორობას, შესაძლებელი იქნება „ბრექსიტის“ შედეგად გამოწვეული ეკონომიკური პრობლემების ეფექტურად მოგვარება და ეკონომიკური სტაბილურობისა და მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა.

ევროკავშირის წევრი ქვეყნები თავისთავად მონაწილეობენ კავშირის შიგნით არსებული ძირითადი სამართლებრივი აქტებით, რომლებიც ხშირად აბრკოლებენ წევრი სახელმწიფოების სუვერენულ უფლებებს. დიდი ბრიტანეთის მიერ განხორციელებული ქმედება კი სწორედ მიმართული იყო სუვერენული უფლებების უკან დაბრუნებისკენ. მართალია, ბრიტანეთს ევროკავშირთან 47 წლიანი ურთიერთობა აკავშირებს, მიუხედავად აღნიშნულისა, მათ შორის თანამშრომლობა ამ წლების განმავლობაში არ ყოფილა მარტივი და უკონფლიქტო. ბრიტანელები ბოლომდე არც არასდროს მიიჩნევდნენ ევროპას მათ თანასწორად.

2026 წლისთვის „ბრექსიტი“ უკვე დასრულებული ისტორიული პროცესია. ნათელია რომ ბრიტანეთის ევროკავშირიდან გამოსვლამ ევოკავშირის განუყოფლობასა და სიმდგრადეს საკმაო ნაპრაღი გაუჩნა. ხელი შეუწყო ყველა ნაკლოვანების გამოაშკარავებას და ევროპული იდეაც შეარყია. ევროპას მოუწევს გაერთიანებისა და მოქნილობის ჩვენება, ხოლო ბრიტანეთს იმის დადასტურება, რომ მას ევროკავშირის გარეშეც შეუძლია ევროპული ღირებულებების, მდგრადობისა და კეთილდღეობის გავრცელება.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის მიუხედავად, ევროკავშირსა და დიდ ბრიტანეთს საერთო მისია, ამოცანები და გამოწვევები აქვთ. რეალობას როგორც არ უნდა გავექცეთ მათ მაინც საერთო მომავალი და ხედვები აქვთ. შესაბამისად, ევროკავშირსა და დიდ ბრიტანეთს შორის ურთიერთობა მომავალშიც გაგრძელდება.

გამოყენებული ლიტერატურა

Allen, David. 2013. " What Brexit has Revealed: Pride and Prejudice as Political Identity Traits." *SciELO*.

Aylott, Nicholas. 16 April 2025. "The Brexit Effect: How Has British Withdrawal Shaped the EU's Development? ." 97-121.

Baldini, Gianfranco. 2021. "1. The Brexit effect: Political implications of the exit of the United Kingdom from the European Union ." *Stage Journals*.

Charkaoui, Hadil. 2023. "1. The Impact of Brexit on the Education Sector in the United Kingdom: A Comprehensive Analysis, ."

Gowland, D., & Turner, A. 2000. *Reluctant Europeans: Britain and European integration 1945-1998*, . London and New york: ROUTLEDGE.

Grosek, Giulio Sabbati and Kristina. 2020. *The European parliament after brexit*.

Howorth, J., & Schimdt, V. 2016. "Brexit: What Happened? What is Going to Happen?"

Kovacevic, Ben Chu and Tamara. 2025. "Five key impacts of Brexit five years on." *BBC News*.

Liechfield, John. 2016. "1. After Brexit, I was abused for driving a car with French plates. Britain is on the verge of a nervous breakdown ."

Pruitt, S. 2017. "The History behind Brexit: The often-rocky relationship between Britain and the European Union stretches back nearly half a century."

Simon Hix (Author), Bjørn Høyland (Author). 2022. *The Political System of the European Union*.

Zodarenko, K. 2017. *Impact of Brexit on Britain's Labor and Immigration Policies*. (Unpublished thesis). New York: State University of New York.